

INTERVJU BROJA

INTERVJU BROJA

Treći stub vlasti

Sudija Nata Mesarović *v.d. PREDSEDNIKA VRHOVNOG SUDA SRBIJE I PREDSEDNICA VISOKOG SAVETA SUDSTVA*

Bez potpune reforme sudstva nije moguće obezbediti jednak pristup građana pravdi, suđenje u razumnom roku i ravnomernu opterećenost svih sudija u Srbiji

Ovih dana počinje reizbor svih sudija u Srbiji, što je izazvalo veliku pažnju javnosti i kritike samih sudija.

- Kriterijumi za izbor sudija su utvrđeni i pravi se razlika između opšteg izbora zatečenih sudija, napredovanja sudija i prvog izbora na sudijsku funkciju, kaže sudija Nata Mesarović, predsednica Visokog saveta sudstva i v.d. predsednika Vrhovnog suda Srbije. u razgovoru za „Pravdu u tranziciji“. Napominje da, za sudije koji se nalaze na funkciji važi pretpostavka da su stručni, osposobljeni i dostojni, dok tamo gde se ukaže na sumnju da sudija ne ispunjava te kriterijume, to će se u svakom pojedinom slučaju utvrđivati, a sami kandidati već sada, na osnovu objavljenih kriterijuma, znaju da li ispunjavaju uslove ili ne.

- Ja lično mislim da najveći broj sudija nema razloga za strah, jer je reč o časnim, stručnim i ljudima uvažanim u sredinama u kojima žive. Uostalom, Ustavni sud Srbije je, po inicijativi Društva sudija Srbije, doneo odluku i utvrdio da je opšti izbor sudija ustavan.

Ipak, reforma sudstva podrazumeva da je u ovom trenutku oko 500 sudija višak u sudskom sistemu...

- Visoki savet sudstva je doneo odluku o neophodnom broju sudija u Srbiji. Taj broj je utvrđen tako što su uzeti u obzir statistički podaci o prilivu predmeta po materijama i sudovima za poslednje tri godine i na bazi očekivanog priliva u sledećoj godini, a imajući u vidu orijentacione norme u pogledu učinka sudija. Pored toga, naglašavam da, u poslednje tri godine nije izabran nijedan novi sudija u Srbiji, a bilo

je i „odliva“ kadrova, onih koji su napustili sudstvo, onih koji su otišli u penziju, neznatan broj je i razrešen. To sve govori da je brojka koju pominjete proizvoljna. Ne kažem da je ta brojka mala, ali među 2.200 sudija danas u Srbiji ima i onih koji su manje stručni i nisu dostojni za taj posao, ali to će se svakako utvrđivati na argumentovan način, procenjivaće se rad i nerad, uzimaće se u obzir i presude Međunarodnog suda za ljudska prava. Sudije koje nisu poštovale pravo na pravično suđenje, suđenje u razumnom roku, koje su vršile povrede ljudskih i manjinskih prava, naći će se u situaciji da se o njima razgovara.

Društvo sudija Srbije iznelo je primedbu da neće biti dovoljno vremena za odlučivanje o kompetentnosti sudija koji konkurišu: na svakog kandidata otpada, kako upozoravaju, tek nešto više od desetak minuta.

- To su neosnovane primedbe. Sa predstavnicima Društva sudija Srbije imala sam više sastanaka u vezi reforme pravosuđa. Članovi Društva sudija su učestvovali u procesu stvaranja Nacrta i Predloga zakona na osnovu kojih se sprovodi reforma. Više puta sam istakla da su članovi Društva sudija, uvažene, dokazane i priznate sudije, učestvovali i u stvaranju predloga kriterijuma za izbor sudija, ocenu dostojnosti, stručnosti i osposobljenosti. Ti kriterijumi su bili polazna osnova, najpre za Komisiju Visokog saveta, a zatim i za Visoki savet sudstva, za donošenje konačne odluke, koja je javno objavljena. Kriterijume je ocenjivala Venecijanska komisija, koja je zaključila da su poštovani standardi koji važe u Evropi. Vremena ima da se, na osnovu tih kriterijuma, ocene svi prijavljeni kandidati, mnogi od njih su konkurisali za sudijska mesta i u višim i u nižim sudovima, jer ispunjavaju uslove. Ja nikada nisam merila vreme za donošenje važnih odluka „na štopericu“, u minutima i sekundama. To su mere za neke druge, koji ne primenjuju kriterijume dostojnosti i stručnosti, na osnovu kojih se sada biraju sudije u Srbiji. Mogu da naslutim da su, među onima koji najviše kritikuju opšti izbor sudija, najglasniji oni koji su se zalagali za reformu samo Vrhovnog suda Srbije i za osnivanje novih apelacionih sudova, ali su i tada bili, a i sada su, protiv suštinske reforme sudskog sistema. Smatram da bez potpune reforme sudstva nije moguće obezbediti jednak pristup građana pravdi, suđenje u razumnom roku i ravnomernu opterećenost svih sudija u Srbiji.

I građani, pa i struka, često kritikuju rad sudstva u celini, pa i Vrhovnog suda Srbije. Kakvo ste stanje u VSS-u zatekli, bolje ili gore no što ste očekivali i jeste li uopšte imali predstavu o tome što će vas dočekati?

- Ja sam sudija Vrhovnog suda Srbije od 2003.godine i poznato Vam je da sam upućena na rad u Posebno odeljenje Okružnog suda u Beogradu za organizovani kriminal. Ponovnim dolaskom u Vrhovni sud bila sam iznenađena brojem predmeta koji se nalazi u ovom sudu, posebno u Krivičnom odeljenju, gde je mali broj sudija uspeo da završi 2008.godinu sa odličnim rezultatom, najboljim od kada postoji Vrhovni sud, što je konstatovao i tadašnji predsednik ovog suda u godišnjem izveštaju. Dobre rezultate imala su i druga dva odeljenja, Građansko i Upravno, ali smatram da su sudije preopterećene i da će nove nadležnosti Vrhovnog kasacionog i Apelacionog suda omogućiti da se kvalitetnije radi i da se više pažnje poklanja pravnim stavovima i uobličavanju sudske prakse.

Sada ste v.d. predsednica Vrhovnog suda Srbije. Koliko je taj posao, u smislu predstojeće reforme pravosuđa, težak u odnosu na posao u sudnici?

- Velika je razlika između ta dva posla. Kad se opredelite za to da budete sudija, znate zašto ste to učinili – i dan danas kad uđem u sudnicu, tu sam najsigurnija, sa svojim predmetom i zakonom – a ovde se bavim i drugim poslovima, koji nisu direktno vezani sa sudijskim poslom. Smatram da će, nakon sprovedene reforme, Vrhovni kasacioni sud i sudstvo, kao grana vlasti, imati položaj i ulogu propisanu Ustavom i zakonima i ugled u državi i u društvu kakav im i pripada. Ne može se sve svoditi na izjave da je sudstvo treća grana vlasti, to građani moraju osetiti, a mi svojim radom možemo dokazati da sudstvo jeste treća grana vlasti. Nezavisnost sudstva ogleda se u donošenju odluka i kroz položaj i rad svih nosilaca pravosudnih funkcija. Našu nezavisnost, kroz kvalitetan rad, moraju da cene svi građani, cela javnost, parlament i predsednik države. Oni moraju znati da nezavisno sudstvo jeste stub i oslonac svake demokratije.

Sjeverin, test-suđenje

Da je suđenje optuženima za ratni zločin u Sjeverinu – otmicu 17 građana muslimanske veroispovesti na granici Srbije i Bosne i Hercegovine 22.oktobra 1992.godine test za srpsko pravosuđe složile su se tada i nevladine organizacije i retki koji su u to doba iz pravosuđa priznavali da je i pred Srbijom težak posao pravnog utvrđivanja krivice za najteže zločine nad „drugima“, otmice iz autobusa i zverske egzekucije u motelu „Vilina vlas“ kod Višegrada.

Optuženima Milanu Lukiću (danas već prvostepeno osuđenom haškom optuženiku), Oliveru Krsmanoviću, Dragutinu Dragičeviću i Đorđu Ševiću suđenje je, zbog ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, počelo u Okružnom sudu u Beogradu 20. januara 2003. godine. Sudskom veću predsedavala je sudija Nata Mesarović.

Citiramo deo izveštaja Fonda za humanitarno pravo o tom suđenju, o njegovim pozitivnim aspektima: „Dosadašnji tok suđenja je pokazao određene pozitivne aspekte u odnosu na druga suđenja za ratne zločine koja se odvijaju pred domaćim sudovima. Pre početka suđenja je postojala zabrinutost da će se sva odgovornost za ovaj zločin svaliti na mali broj pripadnika neke paramilitarne grupe, umesto na političko i vojno rukovodstvo Srbije i bosanskih Srba. Ova zabrinutost je proizašla iz činjenice da je tužilac okarakterisao počinioce ovog zločina kao paramilitarnu grupu. Međutim, u dosadašnjem toku suđenja predsednica sudskog veća je insistirala na postavljanju pitanja koja se odnose na utvrđivanje činjenice o statusu počinioce, čime je razjašnjeno da počinioce nisu bili paramilitarci nego pripadnici regularne vojske Republike Srpske“.

Vrhovni sud Srbije ukinuo je presudu veća Nate Mesarović kojom su Lukić, Krsmanović i Dragičević osuđeni na maksimalnih 20 godina zatvora, a Šević na 15 godina.

Suđenje je ponovljeno dve godine kasnije, s istim ishodom, a tu drugu presudu Vrhovni sud je potvrdio.

I danas se, međutim, susrećemo sa optužnicama na kojima je 30-40 optuženih, od one koja se odnosila na kriminalni „zemunski klan“ i atentat na premijera Đinđića, koja je razdvojena na dva postupka, do poslednje takve mastodontske optužnice poznate kao „afera Indeks“...

- Moje lično mišljenje je da je prosto nemoguće završiti u razumnom roku bilo koji predmet u kojem je više od 20 optuženih. To nije samo naše iskustvo već i iskustvo zemalja u okruženju i svetski standard, jer treba održati koncentraciju i onoga koji sudi i koncentraciju dokaza i prisustvo optuženih i njihovih branilaca. Postupanje po takvim optužnicama je veoma teško, kao i rukovođenje glavnim pretresom, sprovođenje dokaznog postupka je otežano. Smatram da bi predsednici veća, po prijemu takvih optužnica, morali o tome da razmisle i da više pažnje i vremena posvete ovom pitanju i proučavanju predmeta. Znam da sudije zbog velikog broja predmeta često ne koriste mogućnosti koje su predviđene ZKP-om. Dobra priprema predmeta, neophodno vreme, na čemu stalno insistiram, omogućavaju efikasno i pravično suđenje.

Imaju li sudije, s obzirom na broj predmeta pred sobom i norme, dovoljno vremena za takve pripreme, ili su ipak pretrpani poslom?

- Ne mislim da su sudijama norme prevelike. Znam da su predmeti koji u poslednjih nekoliko godina dolaze pred sud, složeniji i obimniji nego što je to ranije bilo. Nisu svi predmeti složeni, ali zbog velikog priliva predmeta, sudije su u mogućnosti da prvo rešavaju veći broj manje složenih predmeta i na taj način lakše postižu orijentacionu normu, a složenije predmete sporije rešavaju, pa otuda i veći broj starih složenih predmeta. Znači, mora se upravljati predmetima i napraviti plan rešavanja starih predmeta. Prilikom obilaska sudova najbolje se vidi na koji način se prilazi rešavanju starih i složenih predmeta i da li se tome pridaje odgovarajući značaj. Ne može se sve posmatrati samo kroz normu. Mislim da je kraj postupcima koji traju 10 i više godina, u čemu će nam posebno pomoći izmene procesnih zakona i izbor sudija.

Poznato je da ste u Okružnom sudu u Beogradu sudili „slučaj Sjeverin“ u vreme dok suđenja za ratne zločine još nisu bila naša sudska svakodnevica.

- To je bio težak predmet, koji je u sud došao u vreme kada još nije konstituisano Veće za ratne zločine i kada još nije bilo suđenja za ratne zločine. To nije bio nimalo običan, standardan predmet, a meni je rečeno da sam dobila predmet koji, otprilike „nije ništa strašno“. Sve se dešavalo u oktobru 2002. godine.

Tada nije bilo popularno suditi optuženima za ratne zločine. Osećalo se to u razgovoru sa kolegama, pritisak javnosti je bio veliki, čemu su doprineli i neki mediji. Zapamtila sam da sam presudu objavljivala u tadašnjoj velikoj sudnici Okružnog suda i samo je jedna koleginica slušala izricanje presude. Ona mi je jedina i čestitala.

Da li su se stvari od tada promenile?

- Kako da ne, sada je to sasvim nešto drugo. Od momenta formiranja Tužilaštva za ratne zločine i Veća za ratne zločine u Okružnom sudu u Beogradu, kada se i država odredila prema tom problemu, u Srbiji je sazrevalo javno mnjenje da niko ne sme biti amnestiran i da izvršioce ratnih zločina moraju odgovarati.

No, kad je najavljeno osnivanje posebnih odeljenja i tužilaštava – onog za ratne zločine i za borbu protiv organizovanog kriminala – mnogi su bili protiv, tvrdeći da se time optužene stavlja u neravnotežan položaj.

- Situacija u kojoj se zemlja našla nametnula je potrebu za takvim odeljenjima i ja ih nikako ne bih nazvala „specijalnim odeljenjima“, jer ona su posebna zbog oblika kriminala kojim se bave, zbog posebnih odredbi zakona koje se primenjuju u tim postupcima, sastava veća koja to rade i mislim da su u potpunosti do sada opravdali svoje postojanje.

Protivnici su kao argumente isticali, među njima i neke sudije i ministar pravde, da se osnivanjem tih posebnih odeljenja narušava pravo optuženih na prirodno ili slučajno sudiju,

kao i to da je – po njima – svaki sudija Okružnog suda u stanju suditi tako složene predmete.

- To su, po meni, neosnovane primedbe i oni koji su ih iznosili nisu za taj svoj stav imali osnovane argumente. Pozivali su se na pravo na slučajnog sudiju. To pravo je garantovano i u posebnim odeljenjima, jer ima više veća koja u tim predmetima sude i sve sudije u većima su profesionalci. Ni tu se ne zna unapred koji će sudija dobiti predmet. Zato mislim da protivnici uvođenja posebnih odeljenja apsolutno nisu bili u pravu i da njihovo protivljenje nije bilo argumentovano. Ne stoje tvrdnje da takve složene predmete može suditi svaki sudija. I oni znaju da postoji specijalizacija među sudijama, a ovo su predmeti posebne težine, koji nose i veći rizik.

Dostojanstveni Proces veka

Od početka ste bili u sudskom veću u predmetu atentata na premijera Zorana Đinđića, a potom ste i preuzeli mesto predsedavajuće Veća i doneli presudu. Da li biste to suđenje označili najznačajnijim procesom u Vašoj karijeri?

- Sigurno je da je to najznačajniji predmet koji sam presudila, a i vi ste ga u medijima nazvali „procesom veka“. To suđenje je posebno, jer je ubijen predsednik Vlade naše države, dolazeći na svoje radno mesto, na ulazu u samu zgradu Vlade. Predmet i postupak su bili veoma složeni, većina optuženih bivši pripadnici JSO-a i članovi kriminalne organizacije „Zemunski klan“. Suđenje su pratile do tada neviđene opstrukcije, u kojima su učestvovali i neki mediji. O tome je bilo mnogo reči i smatram da ja više nemam šta da dodam. Ono što je najbitnije rekla sam u prvostepenoj presudi.

Tok suđenja pratile su i prijetnje koje ste i Vi i ostale sudije i tužioci dobijali.

- Mislim da je proces priveden kraju na jedan dostojanstven način i sasvim sam sigurna da sudija vlada situacijom u sudnici onda kada striktno primenjuje odredbe ZKP-a i kada dobro pripremi predmet. Ono što želim je da se nikada više u Srbiji ne ponovi takav predmet.

Kritike advokata i dijela javnosti da nije zaokružena cijela priča, da imamo izvršioce, ali da nismo još došli do nalogodavaca atentata na premijera, međutim, i dalje traju, bez obzira na sad već drugostepenu presudu kojom je Vrhovni sud potvrdio vašu odluku.

- Slušam te primedbe, koje su isticane i tokom postupka. Potrudila sam se da na njih odgovorim i prilikom javnog objavljivanja presude: sud mora da zadrži svoju ulogu, da presudi ono što se pred njim nalazi. Ja sam mogla da sudim samo za ono što je bilo obuhvaćeno optužnicom specijalnog tužioca. O tome sam dala jasne stavove u obrazloženju presude, koja je javno objavljena.

Kako ste doživeli stalne pretnje, uvrede, izmišljotine po medijima koje su pratile suđenje?

- Moj lični stav je da se i medijima mora pokloniti odgovarajuća pažnja, da se i oni moraju prilagoditi demokratskom društvu. Ne može se prihvatiti da mediji neopravdano uznemiravaju javnost time što organizuju suđenja i presuđuju, često u naručenim tekstovima, pre donošenja konačne sudske odluke. Posebno je nedopustivo da, u izmišljenim tvrdnjama, iz neproverenih izvora, narušavaju ugled i čast sudije. Ja lično i članovi veća koje je sudilo za ubistvo premijera dr Zorana Đinđića, od početka pretresa pa do kraja, postupali smo u skladu sa sudijskom zakletvom, da ćemo se držati Ustava i zakona, uz dogovor da ćemo se odupreti svim eventualnim pritiscima, ukoliko ih bude. U tome smo i istrajali. Što se tiče pretnji, bilo ih je, ima ih, ali ja hoću da verujem da je država u stanju da zaštiti i građane i sudije.

**Razgovarala:
Tatjana Tagirov**